

Názov aktivity: Živá knižnica

Typ aktivity: Intervenčná

Predmet: Živá knižnica – využívanie príbehov vo vzdelávaní

Autorky: PhDr. Katarína Kurčíková, PhD. a PhDr. Lucia Galková, PhD.

Kontakt: katarina.kurcikova@umb.sk; lucia.galkova@umb.sk

Názov aktivity	<i>Živá knižnica</i>
Téma aktivity	Predsudky a stereotypy
Anotácia aktivity	Metodika živých knižníc bola prvýkrát použitá v Dánsku. V našich podmienkach uvedenú metodiku teoreticky rozpracovala <i>Iuventa – Slovenský inštitút mládeže</i> (Hajtmánková – Maziniová, 2008), ktorá ju využíva najmä v oblasti neformálneho vzdelávania. Živé knižnice sme organizovali v spolupráci s Centrom komunitného organizovania. Centrum komunitného organizovania zastrešuje platformu <i>Nie v našom meste</i> , ktorá je platformou ľudí a organizácií, ktorým záleží na rozvoji tolerancie a ľudských práv v regióne Banskej Bystrice.*
Ciele aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • odbúravať predsudky a stereotypy, zoznámiť sa s novým pohľadom na veci okolo nás; • rozvíjať a budovať kritické myslenie mládeže a ich vnímavosť voči ľuďom s prekážkami; • venovať špecifickú pozornosť formovaniu postojov k hendikepovaným ľuďom, príslušníkom národnostných menšín, ľuďom z iných kultúrnych okruhov a v neposlednom rade migrantom a utečencom; • venovať sa motivácii mládeže k aktívnej participácii na riešení potrieb ľudí s ekonomickými, kultúrnymi, sociálnymi, etnickými, vzdelanostnými a geografickými bariérami v spoločnosti; • scitlivovať študentov a študentky vysokých škôl a mladú generáciu vo všeobecnosti k najviac zraniteľným skupinám v spoločnosti (Rómom, nepočujúcim a nevidiacim, telesne postihnutým, utečencom a deťom žijúcich v dedičnej biede).
Príprava aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Knižnica potrebuje v ideálnom prípade dve miestnosti – jednu na realizáciu samotnej živej knižnice, druhú na oddych a občerstvenie. Samozrejme, živú knižnicu je možné, tak ako tomu bolo aj v našom prípade, zrealizovať aj v jednej miestnosti. • Samotnej realizácii živých kníh predchádza príprava, ktorú zabezpečujú študenti a študentky. V ich kompetencii je celé

organizačné zabezpečenie, od oslovenia živých kníh, dohodnutia termínu, cez prípravu miestnosti až po samotný priebeh a komunikáciu so živými knihami počas aktivity, vrátane sledovania zostávajúceho času.

- Študenti a študentky zodpovední za realizáciu celej aktivity privítajú a usadia živé knihy (v našom prípade to boli tri živé knihy). Vyzvú ostatných študentov, aby hádali, s akým príbehom živé knihy prichádzajú. Predpoklady čitateľov sú následne konfrontované s realitou.
- Knihovníčky vyzvú živé knihy, aby čitateľom porozprávali vo vyhradenom čase (v našom prípade to bolo 20 minút) svoj príbeh. Po ukončení rozprávania je čitateľom poskytnutý priestor na otázky (v našom prípade to bolo 10 minút). Úlohou knihovníčky je pozorné sledovanie času, ako aj naznačenie zostávajúceho času živým knihám i čitateľom. Nasleduje výmena živých kníh, pričom čitatelia zostávajú na svojich miestach. Je tu aj možnosť prispôbiť situáciu okolnostiam a buď meniť živé knihy, alebo čitateľov. V každej skupine sa vystrieda každá Živá kniha, nasleduje priestor pre spätné väzby a odkazy pre živé knihy.
- **Školenie** je nevyhnutnou súčasťou prípravy živej knižnice. Ide o školenie pre samotné živé knihy, školenie pre knihovníka a pomocníkov (v našom prípade uvedené roly zastávali študentky PF UMB, ktoré boli vyškolené prostredníctvom Centra komunitného organizovania).
- Súčasťou akcie je aj **propagácia** knižnice (plagáty, pútače, letáky).
- Dôležitou súčasťou akcie je aj hodnotenie knižnice, ktoré má dve cieľové skupiny – knihy a čitateľov/čitateľky (odkazy, dotazníky, schránka odkazov a pod.).
- Obsluha dotvára celkovú atmosféru knižnice počas jej realizácie a pomáha pri jej hladkom priebehu. Spravidla ju tvorí knihovník, asistent knihovníka, asistent kníh (uvedené roly realizovali v našom prípade študentky PF UMB).
- **Knihovník** ovláda prvky asertívneho správania, je to človek prvého kontaktu s čitateľom priamo v knižnici, ale aj ten, kto z diaľky sleduje priebeh rozhovorov kníh a čitateľov. V prípade potreby (na vyzvanie knihy alebo čitateľa) vstupuje do rozhovoru ako mediátor.
- **Asistent knihovníka** na vyzvanie knihovníka privedie knihu, nabáda čitateľov k zanechaniu odkazu pre knihy, ktoré čítali a dáva do pozornosti hodnotiace dotazníky.
- Dôležitou súčasťou celej aktivity sú aj **pravidlá knižnice**, ktoré predstaví knihovník.
- Vo fáze hodnotenia môže byť hodnotenie rozdelené do dvoch častí – prvou je dotazník a druhou skupinovú hodnotenie.
- Bezprostredný kontakt so živou knihou je na nezaplatenie. Je to informácia „z prvej ruky“, ktorú by sa človek bežne nedozvedel. Čitateľ živej knižnice získava nový pohľad na niekoho (alebo

	<p>niečo), na koho (alebo čo) má už vytvorený nejaký názor a má možnosť ho konfrontovať s realitou.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jedinečnosť tejto metódy spočíva v jej využití pri rôznych témach, rôznych oblastiach a pre rôzne cieľové skupiny. • Profil živej knihy musí súvisieť s témou živej knižnice. Je potrebné jasne zadefinovať štruktúru knižnice ako celku, stretnutie je potom zaujímavou skúsenosťou pre knihy aj pre čitateľov a čitateľky.
<p>Čas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Je limitovaný, odporúča sa 20 – 30 minút na rozhovor a diskusiu s jednou živou knihou. • Na rozhovor s jednou živou knihou sa odporúča maximálny počet troch až štyroch čitateľov a čitateľiek.
<p>Opis aktivity</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Živé knižnice</i> fungujú obdobným spôsobom ako klasické knižnice – čitatelia a čitateľky (žiaci/žiačky, študenti/študentky) sa dostavia a požičajú si knihu na limitovaný čas. Po prečítaní vrátia knihu späť do knižnice a môžu si naplánovať požičanie nasledujúcej knihy. Odlišnosťou je, že knihy v živej knižnici sú konkrétni ľudia, ktorí s čitateľmi a čitateľkami vstupujú do kontaktu cez osobný dialóg. • Knihy spravidla čitateľa upútajú svojim príbehom, skúsenosťami, argumentmi. Mali by mať vopred premyslené, o ktorú zo svojich životných etáp sa chcú s čitateľom podeliť. Cieľom tohto dialógu je upozorniť čitateľa na problém alebo tému <i>Živej knižnice</i>. Knihy môžu vzdelávať, hovoriť o sebe, ale dokážu odpovedať aj na otázky čitateľov a čitateľiek. • <i>Živé knižnice</i> poskytujú priestor na vytvorenie konštruktívneho dialógu medzi ľuďmi, ktorí sa v bežnej realite nemajú príležitosť stretnúť a porozprávať. <i>Živé knižnice</i> ponúkajú ľuďom príležitosť súkromne a osobne komunikovať s cudzím človekom v štruktúrovanom, chránenom a absolútne voľnom priestore – bez akýchkoľvek ďalších záväzkov. Voľná štruktúra je pravdepodobne jeden z dôvodov, prečo sú <i>Živé knižnice</i> populárne a v zahraničí často organizované. • <i>Živé knižnice</i> môžu v rámci vzdelávania formovať postoje žiakov a študentov vo vzťahu k témam inakosti a rozmanitosti. Výhodou je i možnosť spolupráce akademickej pôdy so základnými školami, s praxou (mimovládne organizácie), rozvinutia medzinárodnej spolupráce v oblasti globálneho vzdelávania, aktivizovania študentov a ich zapojenia do procesu organizácie samotnej metodiky výučby. To prispieva k formovaniu ich kompetencií v oblasti projektovania, ako aj ďalších kľúčových kompetencií potrebných pre prax. • Prínosom <i>Živých knižníc</i> môže byť nielen rozvoj kritického myslenia, ale i prehlbovanie sociálnej, emocionálnej, mravnej a kultúrnej inteligencie, interakcia s rôznymi cieľovými skupinami,

	ovplyvnenie hodnôt, postojov a možnosť sebarozvoja a sebarealizácie.
Zoznam použitej literatúry	HAJTMÁNKOVÁ, M – MAZINIOVÁ, J. 2008. <i>Živé knihy – nechajme knihy rozprávať</i> . Bratislava: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/ziva%20kniznica_publicacia.pdf
Tip pre pedagógov	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Živé knižnice</i> sa môžu organizovať ako samostatné aktivity najmä na školách alebo v klasických knižniciach. Dôležitá je dôkladná príprava v spolupráci s organizáciami, ktoré majú v tejto oblasti skúsenosti a kompetencie. • Ak ide o <i>Živú knižnicu</i>, ktorá sa realizuje na škole, je potrebné pripraviť vhodné prostredie (triedu – triedy). Trieda by mala mať rozmiestnené stoličky v kruhu, vždy jeden kruh pre jednu Živú knihu a jej čitateľov v závislosti od ich počtu. Po vypočítaní príbehu Živej knihy a diskusii je priestor na výmenu ľudí, ktorí sú Živými knihami, alebo na výmenu čitateľov. Závisí to najmä od komfortu Živých kníh, ktoré by si mali vybrať, čo im vyhovuje viac. • Najjednoduchším spôsobom vyhľadávania vhodných Živých kníh sa nám javí oslovenie mimovládnych organizácií. Odporúčame nájsť si čas na oslovenie živých kníh a kontaktovať ich v 1-2 mesačnom predstihu. Živé knihy sú často ľudia, ktorí majú svoje zamestnanie a povinnosti, preto môže byť organizácia živých knižníc náročnejšia na organizáciu.

* Platforma *Nie v našom meste* rozdeľuje svoje aktivity do štyroch programov: KOMUNITA sa zameriava na prácu v rómskych komunitách prostredníctvom komunitného organizovania. ZMENA je o prehlbovaní spolupráce s mestskou samosprávou v oblasti prevencie a deradikalizácie. VZDELÁVANIE sa sústreďuje na mladých ľudí, najmä na žiakov a žiačky zo základných a stredných škôl a na študentov a študentky univerzít prostredníctvom zaujímavých a netradičných vzdelávacích metód o demokracii a ľudských právach. MOBILIZÁCIA je pre ľudí, ktorí chcú priložiť ruku k dielu a zastaviť radikalizáciu slovenskej spoločnosti.